

## „БОРЦИ ЗА СЛОБОДУ“ ИЛИ „ТЕРОРИСТИ“\*

Комуникациони рат између влада и устаника  
у арапском пролећу на примеру Сирије и Либије  
(стање на дан 2. 4. 2012. године)

Thomas A. Müller\*\*

Министарство одбране Швајцарске

Комуникација је одлучујућа у сукобима – данас више него икада раније. У „борби причама“ (*battle of the narratives*) износе се противречни „докази“, али се и супротстављају и надигравају стратегије. Влада прави комуникациони рат. Тако сви актери у арапском пролећу покушавају своја гледишта да реализују: у односу на цивилно становништво и специфичног трећег противника – светску јавност.

Кључне речи: „борци за слободу“, „терористи“, арапско пролеће, комуникација, интернет и „друштвени медији“, Башар ел-Асад, Мубарек ел-Гадафи

## Увод

Комуникациони сукоб као развојни процес може се добро приказати на примеру Сирије и, с краћим освртом, Либије. Притом морамо, насупрот широко распрострањеном клишеу, улогу интернета и „друштвених медија“ не само нагласити него и преиспитати. До појединости је потребно анализирати следеће аспекте:

- опште карактеристике данашњих комуникација у конфликтима,
- кључне факторе комуникације у арапском пролећу,
- значај „друштвених медија“ и интернета за револуционарни покрет,
- комуникацију устаника и владе у Сирији и Либији.

Египатски председник Хосни Мубарак је већ 30 година био на власти када је у пролеће 2011. године изашао пред демонстранте и рекао: „Ја сам ваш отац!“ Демонстранти су му узвратили са две речи, које су се потом још дуго виделе на транспарентима и чуле са мегафона на централном тргу Тахир – „ГУБИ СЕ!“<sup>1</sup>

\* Овај текст је објављен у часопису швајцарске војске *Military Power Revue* бр. 1/2012, стр. 32–41, под насловом „Freiheitskämpfer“ oder „Terroristen“?. Са немачког језика текст је превео мр Здравко Зељковић, пуковник у пензији.

\*\* *Thomas A. Müller* (Томас А. Милер), доктор филозофије, доцент, мајор (начелник Одсека за медије и заменик начелника Одељења за комуникације 1. логистичке бригаде); dr.th.mueller@bluewin.ch

<sup>1</sup> Burchard, Amory: Једна година арапског пролећа, „Невероватан слом ауторитета“, 01. 04. 2012. <http://www.tages-spiegel.de/wissen/ein-jahr-arabischer-fruehling-ein-unglaublicher-bruch-mit-autoritaeten/6048412.html>

Многи демонстранти су скидали ципеле држећи их у ваздуху – што је у том културном миљеу једна од најтежих увреда. Краће и убедљивије једва да се могло изразити које радикалне промене је арапско пролеће покренуло и са којом силином су различити ментални модели ударили један на другог и још увек се сударају. На сцени се огледа радикализација у комуникацији. Размотрићемо на примеру сиријских и либијских актера, стратегија, средстава и контекста – нека нам буде дозвољено рећи – трајући комуникациони рат између владе и устаника. У том рату сударили су се столећима стари механизми и новији елементи, али и феномени, који су својом упечатљивошћу карактеристични за (како је то *Frankfurter Allgemeinen* духовито назвао) „Arabellion“ („Арапска (по)буна“).

## Комуникација у конфликтима: опште карактеристике

Комуникација је централни елемент вођења психолошког рата. Поред новина, још и данас постоји инструментаријум који се одржао још од античких времена, нпр. стратегија ултиматума. Тако је Алијанса 1991. године на почетку операције Пустинска олуја (*Desert Storm*) по ирачким положајима бацила 40 милиона летака. Њихов садржај отприлике је гласио: „Данас вам шаљемо ове летке и ви се можете предати, сутра падају бомбе“. Осврћући се на то један ирачки генерал је рекао: „*PSYHOP* су биле велика претња моралу наших војника – надмашивале су и ефекте самог бомбардовања од стране Коалиције“.<sup>2</sup>

Комуникација у смислу односа са јавношћу (*Public relation*) постала је водећа дисциплина у политици, привреди и управо у оружаним сукобима. Сваки председник државе, председник партије, извршни руководиоца (*CEO*), генерал или шеф стране у сукобу располаже штабом за комуникације. Спин доктори (*Spin doctors*) дају чињеницама жељено значење. Ниједан корак се не чини без „обликовања порука“ (*message shaping*), стилизације информација и пажљивог избора речи (*wording*). У крајњем случају, код еклатантне противречности између реалности на терену и комуникације, „менаџмент различитости“ мора то да отклони. Често се ради мање о чињеницама него о њиховом опажању. Перцепцијом је лакше манипулисати него чињеницама.

Фокусирамо ли се на оружани конфликт јасно се види и економски фактор: комуникација додуше много кошта, али не толико колико системи оружја, а механизам деловања може бити веома упечатљив. У југословенском конфликту, између 1991. и 2002. године, у комуникације су инвестирали: Хрвати 50, косовски Албанци 1,3, Бошњаци 0,9 и Срби 1,0 милион америчких долара.

О деловању добре комуникације најбоље говори изјава америчког генерала Шварцкопфа из 1991. године: „Ја сам из теорије знао чему служе *PSYHOP* – то сам учио у школи. Али када сам непосредно доживео *PSYHOP* схватио сам њихову вредност – колико је снажна када сам је ја лично применио. Убудуће, пред сваку операцију, лично ћу водити рачуна о *PSYHOP*“.<sup>3</sup>

<sup>2</sup> Објављено 1. 4. 2012. године, <http://www.psywarrior.com/quotes.html>

<sup>3</sup> Објављено 1. 4. 2012. године, <http://www.psywarrior.com/quotes.html>

## Арапско пролеће – кључни фактори за комуникацију

Овде би требало да буде речи о оним аспектима арапског пролећа који су у директној или индиректној вези са димензијом „комуникација“.

Основно гледиште јесте да су се људи у арапском простору подигли против владајућих лоших прилика. Њихов протест се реализовао речима и акцијама и са тим су врло много ризиковали на личној безбедности и неповредивости, и још увек ризикују. Њима се претило – и прети смрћу, рањавањем, хапшењем, мучењем – а то је у случају Сирије, од пролећа 2011. године, још увек главно обележје конфликта. Све то се своди на формулу: одлучујући моменат „арапске побуне“ био је да се комуникација стави на пробу.

Даље, показује се жеља за новим арапским идентитетом. Идентитет је једна од кључних тема сваке комуникације. Питање гласи: Ко смо ми? Од кога желимо да будемо примећени. Опозиционари пролазе кроз извесни вакуум чије су позадине разочаравајуће: панарабизам је пропао, социјализам није довео до благодостања свих грађана, капитализам је продубио јаз између сиромашних и богатих, а исламизам, нпр. у Ирану, нема снагу узора. Повратак свести на златно доба у 8. и 9. век, када су грчки филозофи превођени на арапски и када је просветитељска теологија била државна доктрина, води нас тако ка посебно наглашеној формулацији – ка једном Дизниленд исламу (*Disney-Land-Islam*).<sup>4</sup>

Једном западном посматрачу не побуђује посебну пажњу излазак људи на улицу да би демонстрирали за или против нечега. У арапском простору то је сасвим другачије. Нешто наглашеније би се могло рећи: аутократски системи једва да толеришу плурализам. Због тога су досадашњи покрети, више или мање, сузбијани бруталном силом. Тенденција тражења арапског идентитета схваћена је као напад на статус кво, који владе и њени системи одређују, намећу и одржавају. Индивидуализам у западном смислу једва да се познаје. Породица и клан били су системи за узор.

Устаници су се видели као сушта супротност комплексних система, а то чини комуникацију проблематичном уколико се поједини елементи таквог система желе одвојити један од другог.

Тако је одавно било јасно да „стопа описмењених (...) са собом носи политичке преврате“,<sup>5</sup> другим речима: тесан однос постоји између описмењавања и револуције. Звучи банално, али разорну снагу без сумње имају: леци, електронска пошта, SMS, *homepages*, јер их може разумети свако ко зна да чита. Тешко би могао *homo politicus* да постоји без те способности. Осим тога, постоји корелација између описмењавања, стопе наталитета и родне освешћености: „ако жена зна да чита, рађа мање деце“.<sup>6</sup> Тај исказ се чита и обрнуто: „жена која не зна да чита рађа више деце и сматра то једним делом свог идентитета“. Описмењавање се може дакле схватити и као напад на одређено родно мишљење и на постојећу породичну и демографску структуру. Способност читања и писања може створити озбиљан генерацијски сукоб. „Старија генерација је изгубила свој ауторитет јер не зна да чита“.<sup>7</sup> Ако спо-

<sup>4</sup> Burchard, Amory: ибидем.

<sup>5</sup> Todd, Emanuel: Слободно! Арапско пролеће и шта оно значи за свет, München/Zürich 2011. године, стр. 31. Француско оригинално издање: Allah n y est pour rien. Paris 2011. године.

<sup>6</sup> Todd, Emanuel: ибидем, стр. 25.

<sup>7</sup> Todd, Emanuel: ибидем, стр. 34.

собност читања и писања сама по себи има тако велики домет, какав онда значај има суверено руковање најмодернијим комуникационим средствима.

И привредни фактори имају важну улогу. Све до скоро, многе земље арапског света, више од половине државних прихода остварују од трговине нафтом и гасом. Дакле, њихов буџет се није морао генерисати путем пореза. „Оне не морају своје грађане опорезивати, шта више могу их субвенционисати, а на тај начин и 'поткупити' њихов политички субјективитет. Већ дуже време, чак и оне државе које не припадају великим извозницима нафте, уз новчану помоћ држава Персијског залива на тај начин политичко-економски профитирају. Дакле, свако ко позива на промену постојећег, на тим чињеницама почивајућег система, мора се према конкретним околностима суочити са 'прекором', јер те економске предности друштва ставља на коцку, од којих профитирају широки кругови становништва“.<sup>8</sup>

Најважнији елемент анализе комуникацијске стратегије је средина. Тако су у вези са арапским пролећем, поред сличности установљене и разлике између појединих земаља. Сличност се састоји у мучној владајућој реалности, коју је америчка организација *Freedom House* означила као „најмање слободан геополитички простор на свету“. Осим тога, сличност чине и: корупција елита, репресалије тајних служби и полиције, као и незапосленост, која већини становништва испод 30 година, добро образованих (а они то увек јесу), ускраћује сваку перспективу у будућности.

Ако се фокусирамо на Либију и Сирију, видећемо доста сличности у тим срединама. У обе земље од пролећа 2011. године развио се крајње истрајан и мотивисан отпор против репресивних режима њихових аутократа.

Појам јединствености арапског пролећа, истовремено сугерише и то да: постоје и разлике у друштвеним односима, политичкој ситуацији и привредним приликама. Поистовећивање тих догађања са „револуцијом за хлеб“, била би погрешна прича. У случајевима Либије и Сирије постоје битне разлике. У Либији се од марта 2011. године западна Алијанса директно умешала у конфликт војним средствима. У Сирији о томе (за сада) не може бити ни говора.

У свом укупном односу према арапском свету, често изношена паушална мишљења морају се преиспитати. Она и не могу да „донесу“ ништа друго него слику о: „подметачима бомби, принудним браковима, убиствима због повреде части, фатве, зар, шеријатско право, џихад, полигамију и сва друга могућа дела насиља“.<sup>10</sup> Тако се види један цео спектар односа државе према религији, од строгог придржавања верских прописа у Саудијској Арабији, па све до лаицистичког Марока. Постоји и исламска поп и забавна култура која личи на западну: нпр. шоу „Ја имам таленат“, квиз шоу и ријалити шоу припадају свакодневици. Коначно, нека друштва у арапском свету су током последњих година према комуникационим и медијским технологијама, према западним изворима, постала отворенија. У Сирији, на пример, интернет и „друштвени медији“ били су дуго времена забрањени, а недавно поново дозвољени. На целокупном арапском простору – у неким државама више, у другим мање удвадесетостручио се број корисника интернета – на садашњих 33,5% становништва.

<sup>8</sup> Perthes, Volker: *Устанак – Арапска револуција и њене последице*, München 2011. године, стр. 19.

<sup>9</sup> Perthes, Volker: ибидем, стр. 16.

<sup>10</sup> Todd, Emanuel: ибидем, стр. 12.

Елемент који се одувек убраја у поуздан инвентар политичке комуникације је *сумбол*. У арапској побуни то је 27-годишњи туниски трговац воћем и поврћем *Mohamed Bouazizi*, који се у децембру 2010. године због шиканирања, из протеста сам спалио. Један ужасан акт – акт који није редак као покретач за све устанке, тако ће бити и овде схваћен. Свакако, то не би смела да буде једина каузалност између акта Bouazazija и уложених напора целокупног покрета арапског пролећа. Чињеница је да ниједан експерт за „арапску побуну“ није предвидео темпо са којим се тај феномен ширио у арапском свету. Сувише једноставна образложења не би требало да нас заварају.

## Интернет и „друштвени медији“

„Арапско пролеће“ и шлагворти као интернет, односно „друштвени медији“ или е-револуција<sup>11</sup> често су помињани у истом контексту. Ту се, на пример, говори о „Фејсбук генерацији“<sup>12</sup> која је изазвала прави домино-ефекат. У арапским кафеима радо се причао следећи виц: „На ономе свету срели се Мубарак, Насер и Садат. Са чиме су тебе убили, упита Насер Мубарака „са отровом као и мене?“. Укључи се и Садат и пита „или метком као мене?“. На то Мубарак одговори: „Ни са једним, већ са Фејсбуком!“ У прилог таквом мишљењу може се навести више теза. Прво, електронски медији на Блиском и Средњем истоку били су дуже време пре устанка раширени, нпр. у Сирији на око 20% становништва. Друго, електронски алтернативни медији као катализатори револуције нису никаква новина. Већ 1994. године побуњени Запатисти у Мексику користили су *online* форуме, *mailing* листе и веб сајтове, а 2009. године у изборном процесу у Ирану интернет технологије као *Twitter*, *Youtube*, *Skype* или *Facebook* коришћени су за репресију против критичара владе, што је изазвало негодовање међународне јавности. Треће, многи коментари и анализе тврдили су да би покрети протеста од Марока до Сирије без тих медијских претпоставки, односно средстава и мултипликатора, били незамисливи. Јасно је да интернет и „друштвени медији“ значе „прозор у свет“, и да су друге, пре свега западне културе, презентоване нецензурирано. Исто тако, јасно је да су корисници тог феномена млади образовани људи –  $\frac{3}{4}$  корисника Фејсбука у Египту, Тунису, Мароку и Јемену су узраста од 16 до 34 године.

У револту народа однос између интензитета активности и њихових последица није био пропорционалан. *SMS* кампањом или путем *Homepage*, дакле само у психичком смислу, још ниједан владин војник није разоружан, ниједан тенк заустављен, нити је био ослобођен иједан затвореник из мучилишта.<sup>13</sup> Није се показала сасвим тачном НА-ТО-парола: „Че Гевара 21. века је рачунарска мрежа“.<sup>14</sup> У центру револта акција се во-

<sup>11</sup> Упореди: Интернет презентација HAMDl, Qualid: e-Revolution@Tunisia. објављено 07. 04. 2012. године под <http://issuu.com/localglobal/docs/invest-in-tunisia-it?mode=embed&viewMode=presentation&layout=http%3A%2F%2Fskin.issuu.com%2Fv%2Fcolor%2Fflyout.xml&backgroundColor=FFFFFF&showFlipBtn=true>

<sup>12</sup> Упореди: Leistert, Oliver/RÖHLE, Theo (изд.): Генерација Facebook-а. О животу на социјалној мрежи, Bielefeld 2011. године.

<sup>13</sup> Упореди Von Randow, Gero: Интернет револуција. Арапска слобода долази из мреже, објављено 2. 4. 2012. године, <http://www.zeit.de/2011/07/P-Widerspruch>

<sup>14</sup> Објављено 2. 4. 2012. године, <http://www.nato.int/docu/review/2011/Social-Medias/21st-century-statecraft/DE/index.htm>

ди на крају у корист човека, а не медија.<sup>15</sup> Пре би се могло тврдити: „Че Гевара 21. века је човек на рачунарској мрежи“. Али, ни други не смеју да буду потцењени, јер много тога на тај начин може бити иницирано, па су као организациони инструмент Фејсбук и Твитер од великог значаја. Путем њих могу се у кратком року, за јавност невидљивим начином, да изазову ненасилне (*sit-ins*) демонстрације, „минуте ћутања“ или брзе неочекиване акције (*flashmobs*), изласком на улице велике масе народа и изношењем мировних предлога са великом симбичком вредношћу. Чувена је била брза, неочекивана акција у Тунису, маја 2010. године, на којој су сви учесници протеста носили беле мајице (*T-Shirt*) или у египатском случају, где се у низу мера за заштиту од сузавца поступало на следећи начин: флаша сирћета, црвени лук, флаша кока-коле, марама око врата. Сирћетом наковашена марама стављана је на уста и нос, лук је појачавао дејство сирћета, а са кока-колом су могли испрати очи.

Од великог тактичког значаја била је чињеница да се преко „друштвених медија“ многе активности могу децентрализовати, а истовремено и груписати, да су прихватљиве цене и да једва захтевају инфраструктуру. Они стварају отворени комуникациони простор и дају посебан осећај – да су део нечега великога, а ипак да се његова индивидуалност може испољавати. „Тенденција је јасна: интернет јача улогу, самопоуздање и самосвест субјеката“.<sup>16</sup>

„Друштвени медији“ су катализатори револта, иако се то не да видети из прве руке. Они стварају противјавност, дају вести и још важније – омогућавају глобални публицитет. Информација се опет може поново за пет минута даље ширити преко интернета и ТВ предајника. Управо у земљама као што је Сирија, где постоје забрана уласка за стране новинаре, „друштвени медији“ чине једини поуздани канал ка спољњем свету. У сајбер простору не постоје државне границе, а религиозне, етничке и сексуалне мањине добијају реч. Сајбер простор омогућава да се успостави и одржи комуникација паралелна са главним, од стране државе усмераваним јавним мњењем (*Mainstream*). Међутим, то је постало јасно на примеру Египта – да се револт дугорочније без интернета и „друштвених медија“ могао апсолутно и даље одвијати. После искључења интернета протест се одвијао даље несмањеним темпом.

У сајбер простору устаници су радили као герилци. Они су се за кратко време укључивали преко једног прокси сервера и поново искључивали. На Интернет-кафеима они су настављали свој рад када су им мејл и Фејсбук били блокирани. Успостављали су многе Фејсбук-контакте а многи људи су истовремено користили исте лозинке да би парирали владиним публикацијама чим би неки од њих био ухапшен. Укратко, ту се може говорити о непрестаној игри мачке и миша. Врло утицајни актери у мрежи су тзв. преносиоци (*spreaders*), дакле „раширивачи“ који се налазе близу центра мреже и који могу да покрену масовно слање порука.

У важне, на интернету базиране текстуалне садржаје убраја се блог. Прву већу популарност на Блиском и Средњем истоку постигао је блог Паљење Багдада (*Bagdad Burning*) на којем је једна млада Ирачанка под псеудонимом *Riverbend* од

<sup>15</sup> Упореди Budka, Philip: Људе, не медије, револтирати. објављено 2. 4. 2012. године под <http://diepresse.com/home/meinung/debate/629547/Menschen-nicht-Medien-revoltieren>

<sup>16</sup> „Quantara“ – интервију „Стварање мњења преко Интернета?“ са Albrecht Hofheinz. објављено 2. 4. 2012. године под <http://de.qantara.de/Meinungsbildung-durch-Internet/716c679i1p102/index.html>

2003. године извештавала о ирачкој ратној свакодневици.<sup>17</sup> Од 2007. године, двадесеттворогодишња Тунижанка *Lina ben Mhenni* писала је свој блог *A Tunisian Girl*<sup>18</sup> и сензацијама узнемирила свет. Њега је, поред осталих, преносио *Blog-Award Deutsche Welle*. Ту се зачела идеја о њој као кандидаткињи за Нобелову награду за мир. *Lina* је 2010. године публиковала једну малу књигу под насловом Тунижанка – Блогерка арапског пролећа (*Tunisian Girl – Blogueuse pour un printemps arabe*).<sup>19</sup>

Блог *A Tunisian Girl* има своје добре стране, али и недостатке. Утисак је да је та млада жена (*feu sacre*) која пати од болести бубрега, до исцрпљености радила и није се дала збунити пред репресалијама, хапшењима или провалама. Она је користила језик *Internauten*, дакле језик корисника интернета: *Bloggosphäre*, *Cyber-Aktivismus*, *Sybercops*, *Hacktivisten*. Они себе називају „слободним електронима“<sup>20</sup> (*freies Elektron*) који не признају нити хијерархију нити границе било које врсте. Дабоме, њен блог је имао бар две слабости! *Lina ben Mhenni* концентрисала се у знатној мери на себе и своје пријатеље, као и на слику идеалног типа непријатеља, а није се позабавила уставом и осталим, такође екстерним чиниоцима. За друге факторе недостаје релативизација „друштвених медија“.

У споју са електронским медијима, говорни медији имају једну важну улогу. Само мали број људи у арапском свету говори, а још мањи коректно пише арапским књижевним језиком. Тако је настао вештачки језик који се на једноставан начин може користити, а то је *Arabizi*. Назив се темељи на споју речи *arabic* и *easy* (арапски и лако). *Arabizi* се користи код *Chat*-а, *SMS*-а, форума и блога као и код Фејсбука и Твитера. Суштина је у томе да се уместо књижевних арапских знакова узимају латинска слова, сем за она која постоје само у арапском језику и за (арапске) бројеве. Арапски књижевни језик, који се користи приликом верских обреда и у Курану, а којим владају само уски кругови људи, као нпр. свештеници, биће зато сасвим скрајнут и уступиће место *Arabizi*-ју који је у том погледу апсолутно пријемчивији и демократији потребнији. Померање од арапског ка латинском алфabetу, уосталом, чини јаснијим то да револт нема, или има сасвим мало, религиозних премиса.

## Сирија Устаници

Окрутност и цинизам председника Башара ел-Асада и његових безбедносних снага може се упоредити са догађајима из 1982. године. Његов отац генерал Хафез ел-Асад тада је издао наредбу да се устанички град Хама сравни са земљом. Тај масакр је, као сведок времена, према формулацији једних новина „оловни поклопац мртвачког сандука на Републици Сирији“.<sup>21</sup> И данас је Хама поново град –

<sup>17</sup> RIVERBEND, Bagdad Burning, New York 2005, немачко издање: Bagdad Burning. Sent Pölten/Salzburg 2006. године.

<sup>18</sup> Објављено 2. 4. 2012. године, <http://atunisiangirl.blogspot.com>

<sup>19</sup> Ben Mhenni, Lina: Tunisian Girl – Blogueuse pour un printemps arabe, Montpellier 2011. (Тунижанка-Блогерка арапског пролећа). Немачко издање: Умрежите се! Берлин 2011. године, Tunisian Girl – Blogueuse pour un printemps arabe. Montpellier 2011.

<sup>20</sup> Ben Mhenni, Lina, ибидем, стр. 7ff

<sup>21</sup> Scholl-Latour, Peter: Арапски сати истине, Побуна на прагу Европе, Берлин, 2011. године, стр. 356.

чврста неосвојива тврђава протеста и поново се догодио масакр. Град не налази мир. Време ће показати колико је далеко примирје које ће бити трајније. Али, новина је да тај „поклопац мртвачког сандука“ једва више да постоји; да злоупотреба државне власти захваљујући агресивној и систематској електронској комуникацији устаника за неколико минута постане познато широм света.

Устаници примењују најинтелигентније нападе и иновативне комуникације. Они су тако поставили једну апликацију за *iPhone* и ставили је у оптицај. На арапском језику она се зове *Souria Wa Bas* (Сирија сама), а од недавно је прихваћена и на енглеском и може се у западноевропским земљама без проблема набавити на интернету (из *App Store*). Та апликација нуди географску карту и календар, *Twitter* и *e-Mail News*, а за поједине градове и локалне информације. На начин „изјава о мисији“ (*mission statement*) одговорни пишу: „С обзиром на брзи развој ситуације у Сирији и настојања извесних кругова да фалсификују чињенице ми вам најважније сиријске изворе информација стављамо на располагање. Ту се ради о томе да се највећи део видео снимака, записа и новости пренесе брзо колико је то могуће. У намери да новости о нашој драгој земљи пласирамо, ми смо овај програм у овој форми и створили.“<sup>22</sup> На крају апликација *Souria Wa Bas* је дала влади повода да *iPhone*-кориснике строго казни. Додуше, таквих корисника у Сирији има веома мало. Много више су погођени они ван земље, који важе за „шпијуне“ и биће ухапшени. Сасвим лош виц: остали смарт телефони (*smartphones*) су дозвољени!

У активности устаника убраја се и формирање Фејсбук-групе *The Syrian Revolution Against Bashar* на једној арапској пијаци (*Souk*) у Дамаску.<sup>23</sup> Фејсбук се показао као изванредан мултипликатор информација. Једну ширу активност развио је сиријски отпор у форми систематског умрежавања (*Networking*) у иностранству, пре свега у САД. Оснивач омладинског покрета Омладина за правду (*Youth for Justice*) *Ahed al-Hendi* пре бекства из земље сарађивао је са организацијом *Cyber Dissidents*, једном међународном нестраначком групом састављеном од људи различитих националности, вере и етничке припадности.<sup>24</sup> Био је хапшен и мучен. После је успео да побегне у САД где је, поред осталих, сарађивао и са Комисијом ОУН за људска права као портпарол и лобиста устаника. Себе је схватао као њиховог портпарола у западном свету. Његова интернет страница испуњена је видео линковима и линковима за публикације, са политичким анализама, репортажама, интервјуима и са личним портретима.<sup>25</sup> На њима се виде два логотипа – један је за сиријски покрет отпор, а други против цензуре. Са својим високопрофесионалним изгледом, први се може мерити са сваком препознатљивом сликом неког предузећа или организације.

Интернет активности су оваплотиле модерни плурализам: у религиозном погледу са хришћанима, муслиманима различитих верских група и секуларним; политички са демократама, као нпр. левицом; демографски поред људи, који као млади, ништа или мало шта могу да изгубе, растућом средњом класом и у етничком погледу, поред

<sup>22</sup> „Souria Wa Bas“, Syrian App, „aus dem App Store“ (бесплатно).

<sup>23</sup> Sh.<http://www.Facebook.com/pages/Syrian-Revolution-against-Bashar-Al-Assad-English-Page/102550306498626>, објављено 8. 4. 2012. године.

<sup>24</sup> Sh.<http://cyberdissidents.org>, објављено 2. 4.2012. године.

<sup>25</sup> <http://ahedalhendi.com>, објављено 2. 4.2012. године.

осталог, са мањинама као што су Курди. Посебну улогу има, у јулу 2011. године основана, Слободна сиријска армија (*Free Syrian Army – FSA*). То је оружана група покрета отпора која се регрутује из редова дезертера сиријске армије. Њен вођа, пуковник *Riad al-Asaad*, најавио је сарадњу са устаницима и упозорио све безбедносне снаге о суштини непријатељских циљева оних који се боре против сопственог народа. У новембру 2011. године *FSA* је преузела одговорност за напад на зграде обавештајне службе сиријског Ратног ваздухопловства. Средином јануара 2012. године она је бројала око 40.000 људи. Данашње бројно стање није познато. *FSA* се такође залаже за јавност рада, поред осталог и са једном интернет страницом.<sup>26</sup>

Уопштено може се рећи да раст покрета отпора и електронска комуникација једна према другој стоје у тесном узајамном односу. Са једне стране, медији шире одговарајуће идеје и захтевају регрутовање нових чланова, а са друге то се умножава кроз увећање (*spreading*) броја корисника. То може за кратко време да да запажене резултате. Када је у децембру 2011. године ступио на снагу (у августу донесен) изборни закон и у целој Сирији на локалном нивоу спроведени избори, у року од 30 дана своје противљење је изразило 87.000 корисника са 580.000 протестних мејлова. Ти бројеви рефлектују једну унутрашњу логику комуникационог рата устаника: ради се о томе да се постигне „критична маса“ из које ће произићи стратегијски моменат.<sup>27</sup>

Важни мултипликатори су сиријски прогнаници. У фебруару 2011. године Фејсбук група Сиријска револуција (*The Syrian Revolution*) позвала је на Дан беса (*Tag der Wut*). За само неколико дана групу је подржало више од 14.000 људи. Протести се нису одржавали само у Сирији него и испред сиријских амбасада у Канади, Великој Британији, САД, Француској и Немачкој. Циљ је био крај диктатуре *Baas* партије, слободни избори, слободан приступ медијима и ослобађање свих политичких затвореника. Изгнаници који се идентификују са отпором Асадовом режиму организовали су се под окриљем сиријског Националног савета (*Syrian National Council – SNC*). Он је основан у Истанбулу 2011. године и, према сопственим подацима, окупља око 60% свих Асадових противника и званично је признат од ЕУ.<sup>28</sup>

Наратив устаника састоји се у томе да лошу ситуацију под Асадовом владом жигошу и изнесу одговарајуће захтеве, односно саопште своју визију слободне Сирије. Главни захтеви су основна права као: слобода окупљања, слобода говора и право оснивања политичких партија. Устаници себе саме представљају као жртве – несумњиво оправдавајућа сопствена слика, али то и влада за себе „резервише“. Жртве-починиоци-приписивање свега налогодавцима припада некадашњем стању пропаганде и психолошког вођења рата. Уопштено се може рећи да разлика између државног наратива и онога који долази од протестирајућих постаје све већа. Томе немали допринос дају активности обеју страна на интернету. Посебно устаници „знају“ да ударе на запањујући начин у оквиру тзв. црне пропаганде. У пролеће 2011. године група Сиријска електронска армија (*Syrian Electronic Army*) поставила је фалсификовани веб сајт владе са инструкцијама како да се устаници савладају.

<sup>26</sup> Упореди <http://www.free-syrian-army.com>, објављено 7. 4. 2012. године.

<sup>27</sup> Vabdel-Samad, Hamed: Рат или мир – Арапски свет и будућност Запада, München, 2011, стр. 21.

<sup>28</sup> Упореди <http://julius-hensel.com/2012/02/eu-erkennt-syrischen-national-rat-an>, објављено 7. 4. 2012. године.

Наратив се може, како је то већ показано, успешно и преко симболичких личности преносити. У случају сиријских устаника то је *Saleh al-Ali* (1884–1950) вођа сиријске револуције против француске окупације после Првог светског рата. Његов праунук га је прогласио претечом данашњег отпора и тако га учинио харизматичном идентификационом и интегративном фигуром за различите политичке представнике протеста.

Сирија има један од најокрутнијих полицијских режима на Блиском и Средњем истоку. Зато се блогери понекад самоцензуришу. То има везе са тим да су електронски медији у Сирији после дуге забране поново дозвољени. Али, ту ситуацију исто тако и влада може искористити – и користи је.

Напад (*hacking*) и праћење (*tracking*) могу се у свако доба очекивати. Тако је у априлу 2011. године опозициони веб сајт Сиријска револуција 2011 (*Syrian Revolution 2011*) са отприлике 150.000 посетилаца оборен – додуше са малим успехом. Сајт је за неколико сати био поново у функцији. На самом почетку већ је имао 2.000 посетилаца.

Увођење Посматрачке мисије Арапске лиге на размеђу 2011/2012. године за устанике је била увреда. Мисија са око 150 посматрача налазила се под оперативном руковођењем бившег шефа суданске тајне војне службе *Muhammed al-Dabbi*-ја кога је Међународни кривични суд у Хагу оптужио за злочин кршења људских права. То и није била веродостојна мисија. Посматрачи су били више или мање очигледно обманљиви. Водили су их у мирна насеља – места чији називи су били слични са местима где се „наводно“ водила огорчена борба између владиних снага и устаника. „Информисали“ су их о ослобађању неколико стотина затвореника, али им нису дали могућност да то и провере. Уосталом, тај број не би ни био нарочито убедљив с обзиром на око 25.000 људи који се још увек налазе у затворима. „Ослобођени“, који су приказивани на ТВ били су бучни „устаници“ који су неколико дана раније ухапшени на улици. Каснија Асадова обећања нису се испунила: крај насеља, повлачење армије из градова и ослобађање свих политичких затвореника. Ништа се није променило – убијање је једноставно ишло даље, као да посматрача у земљи није ни било. Последица тога био је захтев устаника за повлачење Посматрачке мисије и интервенцију УН. Око 50.000 људи демонстрирало је испред велике џамије у *Dumi*. Сиријски опозициони Национални савет издао је кратко саопштење: „Арапска лига треба да призна да је њена Посматрачка мисија претрпела неуспех и да те задатке треба да препусти УН“.<sup>29</sup> И сами посматрачи нису хтели да прећуте своје фрустрације. Један од њих себе је означио као „помагача режима“.<sup>30</sup>

У крајњем, за устанике све је било разочаравајуће. Њихова комуникација се те мељила на освајању срца и умова (*hearts and minds*) арапских земаља, па чак и придобијању свих држава света. Пропаст Посматрачке мисије је на болан начин јасно показао колико смо далеко од јединствене међународне солидарности и још даље од материјалне, а апсолутно далеко од оружане помоћи, ако би она уопште и

<sup>29</sup> Leithold, Ulrich: Арапска лига жели и даље да посматра у Сирији, објављено 05. 04. 2012. године, <http://www.tagesschau.de/ausland/syriearabischeliga100.html>

<sup>30</sup> Leithold, Ulrich: Режиму обезбедити више времена за убијање, објављено 05. 04. 2012. године, <http://www.tagesschau.de/ausland/syrien1022.html>

била могућа. Својом трагичном игром устанак је индиректно поручује: „Коначно ви морате бити сами, наши партикуларни интереси имају предност“. Најава више држава Персијског залива изречена априла 2012. године о финансирању Слободне сиријске армије са милионима долара тек се у пракси мора потврдити.

Крај ескалације још није на виду. На обе стране донесене су систематске оптужбе за почињене суровости и друге пропагандне стратегије (погледати Шест начина за управљање перцепцијама). Тако је сиријска државна ТВ емитовала обимне материјале на којима се виде мртви људи и делови лешева, оптужујући за то исламске терористе. С друге стране, побуњеници су оптуживали Асадове безбедносне снаге за почињене злочине.

„Ми одбијамо дијалог докле год тенкови нападају наше градове, снајперисти пуцају на наше жене и децу, а режим многе појединце из спољњег света блокира да о томе извештавају“. (Сиријски устаници о Катарском предлогу о мировним трупима)<sup>31</sup>

Десетог марта 2012. године у Каиру је одржала Конференција министра иностраних послова Руске Федерације и шефова министарстава иностраних послова Арапске лиге. Русија, која се дуго противила мешању у унутрашње ствари Сирије, пристала је на програм Пет тачака. Тај програм је, поред осталог, обухватио прекид насиља са обе стране у сукобу; неометану испоруку хуманитарне помоћи; подршку мисији Кофи Анана – специјалног представника УН и Арапске лиге.<sup>32</sup> Да ли ће тако амбициозно постављени циљеви бити успешни, показаће време. У томе ће једна димензија увек бити веома значајна: комуникација. Она може конфликте поштрити или релаксирати, јаз продубити или савладати.

## ШЕСТ НАЧИНА ЗА УПРАВЉАЊЕ ПЕРЦЕПЦИЈОМ

### 1. Оптужбе за почињена злодела

Оптужити противничку страну за чињење тешких злочина и зверстава који ће шокирати јавност и створити представу о нехуманости противника. Тешко угрожавање људских права може оправдати екстремне мере кажњавања и освете. Примери: бомбардовање религиозних објеката или болница; убијање недужних жртава, посебно деце.

### 2. Наглашено претеривање

Наглашавати чињенице које противника представљају у што је могуће лошијем светлу. Користити генерализацију по којој се једна изолована појава претвара у стандардно правило или по којој једна особа симболизује целу групу. Стално наглашавање кључне поруке. Примери: терористичке акције представљају се као начин размишљања и веровања целе популације за коју терористи тврде да је представљају. Описати настале повреде као тешке или смртоносне.

<sup>31</sup> „Међународна заједница и даље подељена“, објављено 07. 04. 2012. године, <http://news.orf.at/stories/2109346/2109347/>.

<sup>32</sup> Видети: „Пет корака за мир у Сирији“, објављено 5. 4. 2012. године, <http://geman.ruvr.ru/2012-03-11/68122329>.

### **3. Сатанизација и дехуманизација**

Представити непријатеља у негативном смислу до крајњих граница, не остављајући простор за могуће покајање или преображај. Приказати их као звери које желе да униште све до чега је нашој страни стало. Примери: упоређивање са „демонима“ као што су Адолф Хитлер или Пол Пот. Описивање њихових потеза као гнусних и огавних.

### **4. Поларизација**

Направити контраст између „нас“ и „њих“. Приказати противника као супротност нама у сваком погледу. Нашу страну представити као хероје, оштро супротстављене „злом“ противнику. Примери: пропаганда о љубави коју наша страна осећа према Богу, док противник обожава ђавола; упоређивање начина облачења и свих других разлика.

### **5. Божја казна**

Тврдити како су наши поступци руковођени и у складу са вољом више силе. Приказати нашу страну као религиозну и нагласити како су свети људи уз нас (посебно важно ако су обе стране исте вере). Примери: интерпретирати свете списе у смислу оправдања учињених сопствених потеза. Говорити о вези са Богом или са религиозним фигурама.

### **6. Пропаганда као мета**

Користити пропаганду о пропаганди. Указивати на то како противник намерно изврше чињенице и настоји да заведе и превари, док су наше поруке чврсто утемељене на доказима. Уколико се разобличи један део противничке пропаганде, уздрмано је поверење у све остало. Пропаганда као мета зато је изузетно моћно пропагандно средство. Пример: показати како непријатељ контролише медије. Приказати видео записе који то потврђују.<sup>33</sup>

## *Башар ел-Асад*

Када је Башар ел-Асад у јуну 2000. године постао Председник Сирије и генерални секретар *Bass* партије (Социјалистичка партија арапског препорода) није се све развијало у лошем смеру. Поред бруталних репресалија против опозиције он је иницирао привредну реформу која је, пре свега, јачала средњу класу. Уз то, долази до отварања приватних универзитета, модернизације банака и осигурања, реформе школства, електронских медија и кажњавања због тзв. убиства због повреде части. И за Сирију важи оно што се показало тачним и у другим арапским земљама: са привредним развојем и електронски медији постају потрошна роба, што је опет имало одраза на менталитет. „Полазна позиција је била да масе у арапском свету нису ишле на улицу, јер им је данас било лошије него пре, већ обрнуто. Многи људи данас могу себи приуштити више него пре, они конзумирају више и постали су мобилнији. То ипак није безусловно донело више задовољства. Најомилњенија потрошачка добра у арапским државама су ТВ, рачунар и мобилни телефон. Привредни и технички развој у Северној Африци и на

<sup>33</sup> Према TOFFLER/TOFFLER. Објављено 7. 4. 2012. године, <http://chan-gingminds.org/techniques/propaganda/six-tools-perception-management.htm>

Блиском истоку неизбежно води ка појави нових медија, а кроз конкуренцију ка промени старог. То значи да масе данас знатно више него раније користе медије<sup>34</sup>.

Између марта 2011. и почетка 2012. године Асад је само четири пута јавно напустио. Један од разлога за то могла би бити дилема: како говорити пред народом чију све ширу подршку покрету отпору он покушава да сломи гвозденом песницом. Асад је такође тежио доминацији у информативном простору. За то је користио старе инструменте цензуре. Али, он има још неке важне адуте у својим рукама.

У првом реду, то је њему одана државна информативна агенција SANA.<sup>35</sup> У марту 2012. године она је извештавала о: атентату ауто-бомбом који је изазвао жртве и код безбедносних снага и код цивила; о нападу који је извео атентатор-самоубица када је погинуло двоје људи, а више њих рањено, и о оружаном препаду на један нафтовод. Због тога би требало спречити упаде терориста преко либанско-сиријске границе.<sup>36</sup>

Други адут у Асатовим рукама је државна телевизија *Syrian TV*. Она приказује слике прозора кућа и аутомобила које су „терористи“ уништили као и бејзбол-палице, флаше, секире и пушке које су сиријске безбедносне снаге одузеле од побуњеника. Осим тога, на *Syrian TV* много се причало о мобилним телефонима са „страним“ SIM картицама и „демонстрантима покајницима“ који су се добровољно пријавили на интервију.

Трећи Асатов адут је чињеница да је телекомуникационо тржиште у домену његових надлежности, које је једно од најмање развијених и истовремено најдеталније регулисано на целом Блиском истоку. Сиријски *Telecom* поседује целокупну инфраструктуру за телекомуникације.

Четврто, помоћу државног апарата Асад новинаре држи гвозденим канџама. Само мали број акредитованих страних новинара налази се у земљи. Осим тога, постоји забрана уласка у земљу страних медијских посленика, а ако пак неки и уђу, убрзо ће бити ухапшени и протерани.

Пето, Фејсбук је био од 2007. године забрањен, а од недавно је поново дозвољен. Али баш ту влада располаже ефикасним инструментима контроле. Маја 2011. године Иран је снабдео сиријски безбедносни апарат опремом за надзор и контролу са којим се дисиденти прате и снимају. Тај програм Иран је први пут применио 2009. године у борби против продемократски оријентисаног „Покрета зелених“.

„Не може ниједан политички дијалог или политички акт имати успеха, докле год има наоружаних терористичких група, које шире хаос и нестабилност“ (Асад после разговора са Кофи Ананом).<sup>37</sup>

Асатов репресивни апарат истрајава на проширењу (интензивирању) комуникације са политиком циничне демонстрације силе. У граду Хама употребио је снајперисте и тенкове и наредио прекид телефонских комуникација, снабдевања струјом, водом и прехрамбеним средствима, заузимање, а делимично и разарање болница и спаљивање поља и плантажа маслина.

<sup>34</sup> Vabdel-Samad, Hamed: Пат или мир – Арапски свет и будућност Запада, München, 2011, стр. 81.

<sup>35</sup> Објављено 07. 04. 2012. године, [www.sana.sy](http://www.sana.sy).

<sup>36</sup> Објављено 05. 04. 2012. године, google: «sana syria».

<sup>37</sup> Leithold, Ulrich: Арапска лига жели и даље да посматра у Сирији, објављено 5. 4. 2012. године, [http://www.tagesschau.de/ausland/syriearabischeliga\\_100.html](http://www.tagesschau.de/ausland/syriearabischeliga_100.html)

Асадове изјаве једноставно су структуриране: на једној страни његове позиције је недужна „жртва“ (обратити посебну пажњу), а на другој починиоци, у његовом вокабулару „хушкачи“, „терористи“, „агенти ционизма“, „најамници других држава и Ал Каиде“. *Syrian TV* емитује интервјуе са грађанима који тврде да је устанак организован и подстицан од Запада. ПроАсадови кругови су на Твитеру креирали листу устаника са грубим дисквалификацијама и претњама, а као контраст томе линкове за фудбалске игре, фото-албуме, масовне јавне манифестације подршке владару и информацијама о готово светом породичном стаблу куће Асадових. *BBC*, Ал Џазира, *Press Freedom*, чак и *Amnesty International* проглашени су за непријатеље. Режим је тврдио да се код опозиције ради о „међународној завери“ и „испиту нашег јединства“. „Завером управљају Салафисти“ – једна групација сунитских екстремиста. Са том тврдњом Асад је распиривао страх од „иракизације“ Сирије, дакле поделе на религиозној основи. Те речи пратиће владине циљане операције, нпр. бомбардовање једне џамије у *Deir Ezor*-у. Напетост између конфесија заоштриле су се лансирањем гласина, као нпр. оне по којима су сунити планирали да масакрирају становнике хришћанске четврти. Истина, хришћани и Алавити чине мањину, али опасност од погрома *de facto* није ни постојала.

Асадова комуникација следила је вековима стари образац. Једна често осетљива фаза у трајању владајућег система, која изненада искрсне је она о самореференцирању. Аргументација, представљање сопствених и противникових позиција, пребацивање кривице на противника и изразито самооправдавање без имало свести о сопственој кривици окреће се као увећана против себе саме, потврђује се у смислу једног самостварајућег пророчанства (*self-fulfilling prophecy*). Асад сам проналази за најапсурдније ствари још примера и доказа. Он се изоловао у једној „чаури свилене бубе“ у *Ja-Sager*-у са људима који би без њега изгубили све. Његово понашање подсећа на шему у вицу о погрешном путу: пацијент жели своју фикс-идеју да докаже тако што у њену логику и даље верује! Асад затвара сваку рационалну и моралну рефлексiju.

## ЛИБИЈА

### Устаници

Готово на идентичан начин и либијска опозиција је применила иста комуникациона средства, канале, стратегије, као нешто касније и сиријска. И против Гадафија и његовог безбедносног апарата употребљени су електронски медији; и овде је брзо растао број устаника и њихова активност у медијима. Као касније у Сирији, и овде се радило о томе да се не само у сопственој земљи већ и у међународној заједници пласира сопствени наратив, противан ономе који проводи влада. Овде није неопходно набрајати све паралеле између догађаја у те две државе. Много више се иде на то да се неки специфични либијски феномени додатно осветле.

Прва специфичност јесте да су устаници у Либији релативно брзо добили међународну подршку – не само у виду ваздушних напада на владине институције и трупе, него и у домену комуникација. Овде треба нагласити три аспекта. Прво, Коалиција је етаблирала стални контакт са цивилним становништвом. То су стално истицали у операцијама и наглашавали своју подршку устанку који се са променљивим успехом

одвијао од фебруара 2011. године, покушавајући да придобије „срца и умове“ (*hearts and minds*) цивилног становништва, тако што су стално истицали да је њихово оружје усмерено искључиво против Гадафијевих снага. Упркос томе, ипак је долазило до „коллатералне штете“ код становништва, што је довело до озбиљних размимоилажења у ставовима између Русије и САД, односно Велике Британије.

Друго, комуникацијска кампања се фокусираола – као и за време интервенције против Садама Хусеина, и на Гадафијеве палате, која је била буквално бомбардована са мноштвом мејлова, факс-саопштења и SMS порука. То је она иста стратегија коју је Израел применио пре неколико година на Палестинце у Појасу Газе. У синергији са другим мерама вероватно је и то утицало на одлуку о бекству министра спољних послова *Musa Kusa*-е и промени страна у сукобу, министра нафте *Schukri Ghanem*-а који се прикључио устаницима. Познат је случај преласка групе генерала на страну побуњеника.

Треће, Гадафијеве трупе позиване су да не нападају своје земљаке и да положе оружје. Заstraшујуће уобличени леци представљали су ултиматум који треба да се следи или да се живот стави на коцку.

У борби за информациони простор устаници су добили драгоцену подршку Коалиције кроз „тврду моћ“ (*hard power*). Они су извели низ напада авијацијом на положаје владине армије и комуникациону инфраструктуру. Тако су нпр. у јулу 2011. године бомбардовали три сателитске антене државне телевизије. Осим тога, офанзивним електронским дејствима често је ометана и прекидана веза између Гадафија и његових трупа. Све те мере заједно резултирале су провођењем оркестрираног сета операција. Оне су биле праћене промишљеним политичким потезима, као нпр.: именовањем Прелазног савета, зајмом од око 100 милиона евра од Берлина или деблокирање 91 милиона фунти стерлинга из либијске нафтне компаније у Великој Британији.

Либијски устаници имали су један важан адут у својим рукама – свој ТВ предајник *Libya TV*<sup>38</sup>. Тај, како се сам назвао, „Нови канал за слободне Либијце“, пратио је револуцију. У марту 2011. године он је поставио темеље многих цивилних *klow how* група. Менаџмент и око 100 сарадника били су медијски професионалци који су регрутовани преко Фејсбука и либијских избегличких кругова. Руководећи човек *Mahmud Shamman* био је у избеглиштву и радио за арапско издање магазина *Newsweek*. Целокупна активност одликовала се великим ангажовањем и завидним револуционарним полетом. Тако су модераторке демонстративно одбацивале ферецу. *BBC* је нудио подршку, а новац је притицао, пре свега, из избегличких кругова. Тако је један пословни човек који живи и ради у Великој Британији приложио износ од 200.000 британских фунти. Угледна независна РТВ Ал Џазира (*al-Dschassirah*), као и побуњенички веб сајт *libya al-yaum* били су наредни антиГадафи актери, који су учествовали у „борби причама“ (*battle of the narratives*). Данас *Libya TV* емитује вести, ток-шоу емисије и коментаре свих врста.

„Гадафи, ти ниси један од нас. Никада више нећеш певати и играти, никада до краја живота“ (Фејсбук сајт либијског Омладинског покрета)<sup>39</sup>

<sup>38</sup> Објављено 7. 4. 2012. године, <http://www.english.lybia.tv>

<sup>39</sup> Минути протокола, „Гадафи се наоружава за борбу против побуњеника“, објављено 7. 4. 2012. године, [http://www.spiegel.de/politik/ausland/O\\_1518,747619-3,00.html](http://www.spiegel.de/politik/ausland/O_1518,747619-3,00.html).

Устаници су на почетку били наоружани само лаким наоружањем, а ипак су се борили врло успешно. Поред бројног стања, наоружања и опреме, логистике и обучености, мотивација игра важну улогу у борбеној вредности једне јединице. Колико она може много да значи показује пример Либије. За комуникацију према споља, у тактичком диспозитиву, били су формирани побуњенички медија центри (*Rebels Media Centers*). Међутим, на успешну комуникацију устаника пала је једна непријатна сенка. Наиме, њихова информација о вијагра-партију и масовном силовању од стране владиних трупа – била је чисти облик „оптужбе грозоте“ (*atrocities accusation*). Било је пуно гласних сумњи у истинитост тих вести. Док су либијске избеглице то потврђивале, шеф Истражног тима УН за људска права *Mahmud Cherif Bassioun*, то је децидирано демантовао.

### Муамер ел-Гадафи

У току одбране Гадафи је изводио и интензивну комуникацију. У једној фази његове ригидне хаотичне игре тврдио је да Осама Бин-Ладен и Ал Каида стоје иза протеста. Више смисла за реалност показао је тако што је извукао корист из једне слабости комуникације Коалиције: она се појавила као недовољно прикривена. Мото „без чизме на земљи“ (*no boots on the ground*), на пример, изгубио је на убедљивости када су Велика Британија, Француска и Италија послале у Либију војне инструкторе. Осим тога, Лондон и Париз су у јулу 2011. године захтевали интензивирање војних напора, али то није наишло на подршку партнера у Коалицији. Војска, сама по себи, погодна је за извршење недвосмислених задатака, као што су запречавање, држање или уништавање, али не и за често изнова интерпретирајуће операције као што су „Хуманитарне војне операције“ у смислу Резолуције СБ УН број 1973. Гадафи је мало овде, мало тамо износио мирољубиве понуде и (или) обећавао сарадњу са организацијама за пружање помоћи. Прилике за реализацију тога, ипак, није било.

Са опадањем основе моћи Гадафи је све дубље посезао у свој сандук трикова. Својим трупама на фронту наредио је да носе заштитне маске како би подстакао страх од употребе хемијског оружја. Или, на пример, ширење гласина о томе да ће се његове трупе инфилтрирати у редове устаника и њихових афричких плаћеника и да ће их уништити на најсуровији начин. Ипак, временом је све мање користио те лажне маневре. Реална основа за наратив победника је нестала. Остало је, као и код Асада, самореференцирање, а то је даље водило ка губитку реалности, недостатку сваке самосвести о неправди и, на крају, очајничким разорним ударцима.

„Напред, латите се оружја, укључите се у борбу за ослобађање Либије из руку издајника и НАТО, центиметар по центиметар (...). Припремите се за борбу. Крв мученика је погонско гориво за бојно поље“. (Гадафи у једном говору)

Човек за Либију – „његова кућа, његов шатор, његова лична имовина“ било је оно што је оставио за собом свом потомству и један крајње захтеван задатак, који ће се у ближој или даљој будућности такође и у Сирији морати поставити, а то је изградња једне функционалне правне државе. Гадафи је све до своје смрти, у октобру 2011. године, уз пратеће околности, био истрајан учесник једне пискаве оперете. Он је свој наратив проводио до краја иако је остао готово сам. Његов леш био је трофеј устаника као симбол једне победе, на коју су дуго, дуго чекали.

## Литература

1. Burchard, Amory: <http://www.tages-spiegel.de/wissen/ein-jahr-arabischer-fruehling-ein-unglaeblicher-bruch-mit-autoritaeten/6048412.html>
2. <http://www.psywarrior.com/quotes.html>
3. Todd, Emanuel: *Frei! Der arabische Frühling und was er für die Welt bedeutet*, München/Zürich, 2011., S. 31.
4. Perthes, Volker: *Der Aufstand. Die arabische Revolution und ihre Folgen*, München 2011., S. 19.
5. Leister, Oliver/RÖHLE, Theo (изд.): *Generation Facebook. Über das Leben im Social Net*, Bielefeld, 2011.
6. Von Randow, Gero: *Revolution online. Arabiens Freiheit kommt aus dem Netz*, <http://www.zeit.de/2011/07/P-Widerspruch>, објављено 02. 04. 2012.
7. <http://www.nato.int/docu/review/2011/Social-Medias/21st-century-statecraft/DE/index.htm>
8. Budka, Philip: *Menschen – nicht Medien – revoltieren*, , објављено 02. 04. 2012.
9. «Quantara»-Interview «Meinungsbildung durch Internet?» mit Albrecht Hofheinz, <http://de.quantara.de/Meinungsbildung-durch-Internet/716c679i1p102/index.html>, 02. 04. 2012.
10. RIVERBEND: *Bagdad Burning*, New York, 2005., Deutsche Ausgabe: *Bagdad Burning*. St. Pölten / Salzburg, 2006., <http://atunisiangirl.blogspot.com>
11. Ben Mhenni, Lina: *Tunisian Girl – Blogueuse pour un printemps arabe*, Montpellier 2011.
12. Scholl-Latour, Peter: *Arabiens Stunde der Wahrheit. Aufruhr an der Schwelle Europas*, Berlin, 2011., S. 356.
13. Sh. <http://www.Facebook.com/pages/Syrian-Revolution-against-Bashar-Al-Assad-English-Page-/102550306498626>, 08. 04. 2012.
14. <http://cyberdissidents.org>, 02. 04. 2012.
15. <http://ahedalhendi.com>, 02. 04. 2012.
16. Vabdel-Samad, Hamed: *Krieg oder Frieden. Die arabische Welt und die Zukunft des Westens*, München, 2011., S. 21.
17. Leithold, Ulrich: *Arabische Liga will in Syrien weiter beobachten*, 05. 04. 2012. <http://www.tagesschau.de/ausland/syrienarabischeliga100.html>
18. Leithold, Ulrich: *Dem Regime mehr Zeit zum Morden verschafft*, <http://www.tagesschau.de/ausland/syrien1022.html>, 05. 04. 2012.
19. <http://news.orf.at/stories/2109346/2109347/>.
20. <http://german.ruvr.ru/2012-03-11/68122329>, 05. 04. 2012.
21. <http://chan-gingminds.org/techniques/propaganda/six-tools-perception-management.htm>
22. Vabdel-Samad, Hamed: *Krieg oder Frieden. Die arabische Revolution und die Zukunft des Westens*, München, 2011., S. 81.
23. Leithold, Ulrich: *Arabische Liga will in Syrien weiter beobachten*, 05. 04. 2012., <http://www.tagesschau.de/ausland/syrienarabischeliga100.html>
- 24 <http://www.spiegel.de/politik/ausland/O,1518,747619-3,00.html>, 07. 04. 2012.